

Emmanuel Levinas : "De Plaatsvervanging", ingeleid, vertaald en geannoteerd door Th. De Boer, Dixit-reeks, Het Wereldvenster, Baarn, 1977, 115 pp.

In de lofwaardige Dixit-reeks verscheen er onder de titel "De Plaatsvervanging" een goede Nederlandse vertaling van het artikel "La Substitution" van de Franse fenomenoloog Emmanuel Levinas. Inleiding, vertaling en annotaties zijn van de hand van dr. Theo De Boer.

In de inleiding wordt naast de wijsgerige bio- en bibliografie van Levinas ook een korte schets van zijn filosofie gegeven, waarbij de verbanden met de gepubliceerde tekst benadrukt worden.

In de tekst, die door De Boer als een wijsgerige antropologie van de verantwoordelijkheid gekenmerkt wordt, komt Levinas op voor het bestaan van een op zichzelf teruggeworpen eenheid binnen de mens, die pure ontvankelijkheid voor de andere, plaatsvervangende is, en die noodzakelijk vóór het bewustzijn aanwezig is. Hierdoor denkt hij tegen de westerse filosofische traditie in, waarin de subjectiviteit enkel maar als bewustzijn werd gezien, dat door reflectie gethematiseerd kan worden.

De lange annotaties bij de tekst zijn grotendeels verhelderend. Ze maken de moeilijke tekst duidelijk o.a. doordat er fenomenologische noties bijgebracht worden en het in de tekst verborgen debat met Husserl en Heidegger – niet altijd maar dikwijls – geëxpliciteerd wordt.

Soms voert De Boer echter in zijn commentaar een thematiek in, die slechts later in het werkje naar voren gebracht wordt. Dit heeft wel het voordeel dat men de gehele tekst in onderling verband ziet, maar het nadeel dat het meer algemene van Levinas' beweringen vernaauwd wordt. (Dit valt vooral op bij de vroegtijdige "theologische" interpretaties.)

Zowel de inleiding, de tekst als de annotaties zijn inspirerend; de vereiste daarvoor is wel dat men lectuur niet ziet als loutere bevestiging van eigen opvattingen maar juist als een mogelijkheid tot confrontatie en contact met de andere.

Guy Quintelier